

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (ósma izba)

z dnia 26 lutego 2015 r.*

Odesłanie prejudycjalne — Artykuł 288 akapit trzeci TFUE — Zwalczenie opóźnień w płatnościach w transakcjach handlowych — Dyrektywa 2000/35/WE — Artykuły 2, 3 i 6 — Dyrektywa 2011/7/UE — Artykuły 2, 7 i 12 — Ustawodawstwo państwa członkowskiego, które może zmienić na niekorzyść wierzyciela państwa odsetki od wierzytelności wcześniejszej niż wymienione dyrektywy

W sprawie C-104/14

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Corte suprema di cassazione (Włochy) postanowieniem z dnia 28 listopada 2013 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 5 marca 2014 r., w postępowaniu:

Ministero delle Politiche agricole, alimentari e forestali

przeciwko

Federazione Italiana Consorzi Agrari Soc. coop. arl – Federconsorzi, w postępowaniu układowym,

Liquidazione giudiziale dei beni ceduti ai creditori della Federazione Italiana Consorzi Agrari Soc. coop. arl – Federconsorzi,

TRYBUNAŁ (ósma izba),

w składzie: A. Ó Caoimh, prezes izby, E. Jarašiūnas (sprawozdawca) i C.G. Fernlund, sędziowie,

rzecznik generalny: N. Wahl,

sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając pisemny etap postępowania,

rozważywszy uwagi przedstawione:

- w imieniu Liquidazione giudiziale dei beni ceduti ai creditori della Federazione Italiana Consorzi Agrari Soc. coop. arl – Federconsorzi przez D. Santosuossa oraz G. Niccoliniego, avvocati,
- w imieniu rządu włoskiego przez G. Palmieri, działającą w charakterze pełnomocnika, wspieraną przez S. Fiorentina, avvocato dello Stato,
- w imieniu Komisji Europejskiej przez G. Zavvosa, działającego w charakterze pełnomocnika, wspieranego przez A. Franchi, avvocatessa,

* Język postępowania: włoski.

podjąwszy, po wysłuchaniu rzecznika generalnego, decyzję o rozstrzygnięciu sprawy bez opinii,
wydaje następujący

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 2, 3 i 6 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2000/35/WE z dnia 29 czerwca 2000 r. w sprawie zwalczania opóźnień w płatnościach w transakcjach handlowych (Dz.U. L 200, s. 35) oraz art. 2, 7 i 12 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/7/UE z dnia 16 lutego 2011 r. w sprawie zwalczania opóźnień w płatnościach w transakcjach handlowych (Dz.U. L 48, s. 1; sprostowanie Dz.U. 2012, L 233, s. 3).
- 2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu między Ministero delle Politiche agricole, alimentari e forestali (ministerstwem ds. polityki rolnej, żywnościowej i leśnej, zwanym dalej „Ministero”) a Federazione Italiana Consorzi Agrari Soc. coop. arl (włoską federacją spółdzielni rolniczych), w postępowaniu układowym (zwaną dalej „Federconsorzi”) oraz Liquidazione giudiziale dei beni ceduti ai creditori della Federazione Italiana Consorzi Agrari Soc. coop. arl – Federconsorzi (nadzór sądowy masy upadłości przekazanej wierzycielom Federconsorzi) w przedmiocie odsetek od wierzytelności przysługującej Federconsorzi wobec Ministero.

Ramy prawne

Prawo Unii

- 3 Dyrektywa 2000/35, uchylona przez dyrektywę 2011/7 ze skutkiem od dnia 16 marca 2013 r., przewidywała w art. 1, że jej przepisy mają zastosowanie do wszelkich należności, które stanowiły wynagrodzenie w transakcjach handlowych. Zgodnie z art. 2 „»transakcje handlowe« oznaczają transakcje między przedsiębiorstwami lub między przedsiębiorstwami a władzami publicznymi, które prowadzą do dostawy towarów lub świadczenia usług za zapłatą”.
- 4 Artykuł 3 dyrektywy 2000/35 zobowiązywał państwa członkowskie do zapewnienia, by wierzyciel był uprawniony do żądania zapłaty odsetek od opóźnień w płatnościach, o ile spełnił swoje umowne i ustawowe zobowiązania i nie otrzymał należnej sumy w odpowiednim czasie, chyba że dłużnik nie ponosi winy za opóźnienie, a także ustanawiał zasady dotyczące daty wymagalności odsetek oraz stopy ich oprocentowania. Wspomniany art. 3 ust. 3 brzmiał następująco:

„Państwa członkowskie zapewnią, że [by] porozumienie w sprawie terminów płatności lub skutków opóźnień w płatnościach, które nie jest zgodne z postanowieniami ust. 1 lit. b)–d) i ust. 2, nie [wywierało skutków prawnych] lub [mogło] uzasadniać roszczenia o odszkodowanie, jeśli [uwzględniając] wszelki[e] okoliczności, łącznie z dobrą praktyką handlową i rodzajem towaru [...] [jest ono] rażąco nieuczciwe wobec wierzyciela. Przy rozpoznaniu, czy dane porozumienie jest rażąco nieuczciwe wobec wierzyciela, rozważa się między innymi, czy istnieją obiektywne przyczyny, dla których dłużnik żąda odstąpienia od postanowień ust. 1 lit. b)–d) i ust. 2. Jeśli porozumienie tego rodzaju zostanie uznane za rażąco nieuczciwe, należy zastosować terminy ustawowe, chyba że sądy krajowe ustalą inne sprawiedliwe warunki”.

- 5 Artykuł 6 powyższej dyrektywy przewidywał:

„1. Państwa członkowskie wprowadzą w życie przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne niezbędne do spełnienia wymogów niniejszej dyrektywy przed dniem 8 sierpnia 2002 r. [...].

[...]

2. Państwa członkowskie mogą zachować lub uchwalić nowe przepisy, które są korzystniejsze dla wierzyciela niż przepisy niezbędne do wykonania niniejszej dyrektywy.

3. Przy transpozycji niniejszej dyrektywy państwa członkowskie mogą pominąć:

[...]

b) umowy, które zostały zawarte przed dniem 8 sierpnia 2002 r. [...]

[...]”.

6 Jeśli chodzi o dyrektywę 2011/7, stanowi ona w art. 1, co następuje:

„1. Celem niniejszej dyrektywy jest zwalczanie opóźnień w płatnościach w transakcjach handlowych, aby zapewnić właściwe funkcjonowanie rynku wewnętrznego, wspierając tym samym konkurencyjność przedsiębiorstw, a w szczególności MŚP.

2. Niniejsza dyrektywa ma zastosowanie do wszystkich płatności, które stanowią wynagrodzenie w transakcjach handlowych.

[...]”.

7 Definicja „transakcji handlowej” zawarta w art. 2 ust. 1 dyrektywy 2011/7 jest tożsama z wcześniejszą definicją zawartą w dyrektywie 2000/35.

8 Artykuł 7 dyrektywy przewiduje:

„1. Państwa członkowskie zapewniają, aby warunek umowy lub praktyka dotyczące daty lub terminu płatności, stopy procentowej odsetek za opóźnienia w płatnościach lub rekompensaty za koszty odzyskiwania należności uznawane były za niepodlegające wykonaniu albo stanowiły podstawę do roszczenia o odszkodowanie, jeśli są rażąco nieuczciwe wobec wierzyciela.

Przy rozpoznaniu, czy warunek umowy lub praktyka są rażąco nieuczciwe wobec wierzyciela w rozumieniu akapitu pierwszego, bierze się pod uwagę wszystkie okoliczności sprawy, w tym również:

a) wszelkie rażące odstępstwa od dobrej praktyki handlowej, naruszające zasadę działania w dobrej wierze i rzetelność;

b) charakter towaru lub usługi; oraz

c) czy dłużnik ma jakikolwiek obiektywny powód odstępstwa od ustawowych odsetek za opóźnienia w płatnościach, od terminów płatności, o których mowa w art. 3 ust. 5, art. 4 ust. 3 lit. a), art. 4 ust. 4 oraz art. 4 ust. 6, lub od stałej kwoty, o której mowa w art. 6 ust. 1.

2. Do celów ust. 1 warunek umowy lub praktykę, które wykluczają odsetki za opóźnienia w płatnościach, uznaje się za rażąco nieuczciwe.

3. Do celów ust. 1 warunek umowy lub praktykę, które wykluczają rekompensatę za koszty odzyskiwania należności, o której mowa w art. 6, uznaje się za rażąco nieuczciwe.

[...]”.

9 Artykuł 12 powyższej dyrektywy stanowi:

„1. Państwa członkowskie wprowadzają w życie przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne niezbędne do spełnienia wymogów art. 1–8 i 10 do dnia 16 marca 2013 r. [...].

[...]

3. Państwa członkowskie mogą utrzymać lub wprowadzić w życie przepisy, które są korzystniejsze dla wierzyciela niż przepisy niezbędne do spełnienia wymogów niniejszej dyrektywy.

4. Podczas transpozycji niniejszej dyrektywy państwa członkowskie [...] zdecyd[ują], czy wykluczyć umowy zawarte przed dniem 16 marca 2013 r.”.

Prawo włoskie

10 Po zakończeniu II wojny światowej władze włoskie ustanowiły system centralnego zarządzania zaopatrzeniem w zboże i inne produkty rolno-spożywcze, unormowany decreto legislativo n. 169 – Assunzione a carico dello Stato dell’onere risultante dalle importazioni di cereali derivati e prodotti comunque destinati alla pani – pastificazione a decorrere dalla campagna cerealicola 1946–47 (dekretom ustawodawczym nr 169 o przejściu przez państwo zobowiązań związanych z importem zboża, produktów pochodzenia zbożowego oraz innych produktów przeznaczonych do planowania i produkcji makaronu spożywczego począwszy od roku zbożowego 1946–47) z dnia 23 stycznia 1948 r., a następnie legge n. 1294, acquisti dall’estero per conto dello Stato di materie prime, prodotti alimentari ed altri prodotti essenziali (ustawą nr 1294 o zakupach za granicą na rachunek państwa surowców, produktów żywnościowych i innych produktów podstawowych) z dnia 22 grudnia 1957 r. (GURI nr 9 z dnia 13 stycznia 1958 r.).

11 W powyższych ramach prawnych istniejącym organizacjom rolników, utworzonym w każdej prowincji jako spółdzielnie, powierzono zarządzanie obowiązkowym magazynowaniem środków spożywczych. Federconsorzi była organizacją szczebla krajowego skupiającą wszystkie wspomniane spółdzielnie, które miały za zadanie zagwarantować w imieniu państwa zaopatrzenie w środki spożywcze oraz były zobowiązane do przekazywania państwu corocznie sprawozdań ze sposobu zarządzania, zaś państwo zwracało im poniesione koszty.

12 Reformę spółdzielni rolniczych przeprowadzono w drodze legge n. 410 – Nuovo ordinamento dei consorzi agrari (ustawy nr 410 o nowym sposobie uregulowania spółdzielni rolniczych) z dnia 28 października 1999 r. (GURI nr 265 z dnia 11 listopada 1999 r.), na mocy której Federconsorzi została rozwiązana i objęta postępowaniem układowym. Nieuregulowane wierzytelności są przedmiotem art. 8 ust. 1 wspomnianej ustawy, w myśl którego:

„Wierzytelności powstałe w związku z wykonywaniem przez spółdzielnie rolnicze na rachunek i w interesie państwa zadań zarządzania obowiązkowym magazynowaniem oraz sprzedaży krajowych produktów rolnych przysługujące tym spółdzielniom w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy w postaci wynikającej ze sprawozdań zatwierdzonych przez podlegające wykonaniu i prawomocne dekrety ministerstwa rolnictwa i leśnictwa oraz zarejestrowane przez Corte dei conti [(trybunał obrachunkowy)], a także poniesione koszty i odsetki narosłe od wskazanego w tych samych dekretach dnia zamknięcia ksiąg rachunkowych każdej ze spółdzielni do dnia 31 grudnia 1997 r. – wygasają w drodze przyznania spółdzielniom przez ministerstwo skarbu, budżetu i planowania gospodarczego państwowych papierów wartościowych”.

- 13 Artykuł ten został zmieniony przez legge n. 388 – Disposizioni per la formazione del bilancio annuale e pluriennale dello Stato (legge finanziaria 2001) [ustawę nr 388 – Zasady dotyczące tworzenia rocznego i wieloletniego budżetu państwa (ustawa o finansach z 2001 r.)] z dnia 23 grudnia 2000 r. (dodatek zwyczajny do GURI nr 302 z dnia 29 grudnia 2000 r.), której art. 130 stanowi:

„[...]

- b) Do art. 8 akapit pierwszy in fine dodaje się akapit w brzmieniu: »Podstawą naliczania odsetek, o których mowa w niniejszym akapicie, są: do dnia 31 grudnia 1995 r. – oficjalna stopa dyskontowa powiększona o 4,40 punktów kapitalizacji rocznej; za lata 1996 i 1997 – wyłącznie odsetki ustawowe«.

[...]».

- 14 Przyjęty po wszczęciu postępowania głównego przez Corte suprema di cassazione (trybunał kasacyjny) decreto-legge n. 16 – Disposizioni urgenti in materia di semplificazioni tributarie, di efficientamento e potenziamento delle procedure di accertamento (dekret z mocą ustawy nr 16 ustanawiający nadzwyczajne przepisy w obszarze uproszczeń podatkowych, skuteczności oraz wzmocnienia procedur kontrolnych) z dnia 2 marca 2012 r. (GURI nr 52 z dnia 2 marca 2012 r. zwany dalej „dekret z mocą ustawy nr 16/2012”), przekształcony w ustawę, po zmianach, przez ustawę nr 44 z dnia 26 kwietnia 2012 r. (dodatek zwyczajny do GURI nr 99 z dnia 28 kwietnia 2012 r.), przewiduje w art. 12:

„Podstawą naliczania odsetek od wierzytelności powstałych w związku z wykonywaniem przez spółdzielnie rolnicze na rachunek i w interesie państwa zadań zarządzania obowiązkowym magazynowaniem oraz sprzedaży krajowych produktów rolnych, innych niż wierzytelności wygasłe zgodnie z art. 8 ust. 1 ustawy nr 410 z dnia 28 października 1999 r., zmienionego art. 130 ustawy nr 388 z dnia 23 grudnia 2000 r., w postaci wynikającej ze sprawozdań zatwierdzonych przez podlegające wykonaniu i prawomocne dekrety ministerstwa rolnictwa i leśnictwa oraz zarejestrowane przez Corte dei conti, które wygasną względem podmiotów mających do nich prawo, a także od poniesionych kosztów i odsetek narosłych od wskazanego w tych samych dekretach dnia zamknięcia ksiąg rachunkowych każdej ze spółdzielni są: do dnia 31 grudnia 1995 r. – oficjalna stopa dyskontowa powiększona o 4,40 punktu kapitalizacji rocznej, zaś za późniejszy okres – wyłącznie odsetki ustawowe”.

- 15 Ponadto dyrektywa 2000/35 została transponowana do włoskiego porządku prawnego w drodze decreto legislativo n. 231 – Attuazione della direttiva 2000/35/CE relativa alla lotta contro i ritardi di pagamento nelle transazioni commerciali (dekretu ustawodawczego nr 231) z dnia 9 października 2002 r. (GURI nr 249 z dnia 23 października 2002 r.), który stanowi w art. 11, że przepisy tego aktu mają zastosowania do umów zawartych przed dniem 8 sierpnia 2002 r.
- 16 Dyrektywa 2011/7 została transponowana w drodze decreto legislativo n. 192 – Modifiche al decreto legislativo 9 ottobre 2002, n. 231, per l'integrale recepimento della direttiva 2011/7/UE relativa alla lotta contro i ritardi di pagamento nelle transazioni commerciali, a norma dell'articolo 10, comma 1, della legge 11 novembre 2011, n° 180 (dekretu ustawodawczego nr 192 z dnia 9 listopada 2012 r. zmieniającego dekret ustawodawczy nr 231 z dnia 9 października 2002 r., mającego na celu pełną transpozycję – na mocy art. 10 akapit pierwszy ustawy nr 180 z dnia 11 listopada 2011 r. – dyrektywy 2011/7/UE w sprawie zwalczania opóźnień w płatnościach w transakcjach handlowych) (GURI nr 267 z dnia 15 listopada 2012 r.). Wspomniany dekret stanowi w art. 3, że jego przepisy mają zastosowanie do transakcji zawartych od dnia 1 stycznia 2013 r.

Postępowanie główne i pytania prejudycjalne

- 17 Wyrokiem z dnia 22 listopada 2004 r. Corte d'appello di Roma (sąd apelacyjny w Rzymie) określił na kwotę 511 878 997,39 EUR roszczenie przysługujące Federconsorzi jako cesjonariuszowi wierzytelności przysługujących w stosunku do Ministero 58 działającym na szczeblu prowincji spółdzielniom rolniczym z tytułu kosztów poniesionych przez nie do 1967 r. na zarządzanie obowiązkowym magazynowaniem. W celu ustalenia powyższej kwoty wspomniany sąd wykluczył zastosowanie art. 8 ust. 1 ustawy nr 410 z dnia 28 października 1999 r., uznając, że wspomniany przepis miał na celu jedynie rozstrzygnięcie trwających sporów ze spółdzielniami rolniczymi i nie znajdował zastosowania do innych podmiotów będących cesjonariuszami wierzytelności tych spółdzielni. Sąd ten nadał bieg odsetkom poczynawszy od dnia 31 stycznia 1982 r., w którym ustalono istnienie wspomnianej wierzytelności, dokonał potrącenia roszczeń wzajemnych obu stron zgodnie ze stanem na dzień 4 lipca 1991 r. i obliczył należne odsetki od salda, kapitalizując je w wymiarze półrocznym w okresie od 5 lipca 1991 r. do 30 czerwca 2004 r., przy czym od całości należało naliczyć odsetki aż do faktycznej zapłaty.
- 18 Wyrok ten został uchylony wyrokiem Corte suprema di cassazione z dnia 13 grudnia 2007 r., który przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Corte d'appello di Roma, który wyrokiem z dnia 14 października 2011 r. ponownie orzekł, iż dług Ministero wynosił w dniu 30 czerwca 2004 r. 551 878 997,39 EUR, powiększone o dodatkowe odsetki odpowiadające oficjalnej stopie dyskontowej powiększonej o 4,40 punktu, skapitalizowane w wymiarze półrocznym poczynawszy od dnia 1 lipca 2004 r. aż do faktycznej zapłaty. Sąd ten zaznaczył zwłaszcza, że między państwem a Federconsorzi istniał stosunek zlecenia z mocy prawa, mający za przedmiot delegowanie zadania zapewnienia zaopatrzenia w produkty rolno-spożywcze, które było wykonywane z pełną niezależnością w zakresie zarządzania i finansów z obowiązkiem sprawozdania rocznego i prawem do zwrotu kosztów.
- 19 Ministero wniosło skargę kasacyjną od tego ostatniego wyroku, powołując się zwłaszcza na naruszenie art. 8 ust. 1 ustawy nr 410 z dnia 28 października 1999 r.
- 20 W toku postępowania nadzorca sądowy Federconsorzi stwierdził w szczególności, że art. 12 ust. 6 dekretu z mocą ustawy nr 16/2012, przyjęty po wniesieniu skargi, a którego zastosowania domagało się Ministero, był niezgodny z dyrektywą 2000/35 i z dyrektywą 2011/7. Stwierdził on w tym względzie, że w drodze wspomnianego aktu ustawodawczego, późniejszego w stosunku do dyrektyw, państwo włoskie nie tylko obniżyło przysługujące jego wierzycielowi odsetki za opóźnienia w płatnościach narosłe do 1995 r., dokonując rocznej kapitalizacji wspomnianych odsetek, zamiast dokonać ich kapitalizacji w wymiarze półrocznym, ale przewidziało ponadto zastosowanie wyłącznie odsetek ustawowych poczynawszy od 1995 r., podczas gdy wspomniane dyrektywy stoją, jego zdaniem, na przeszkodzie wykluczeniu przez prawodawcę krajowego prawa wierzyciela państwa do odsetek za opóźnienia w płatnościach już istniejących wierzytelności, w tym wierzytelności przysługujących z tytułu stosunków prawnych powstałych przed dniem 8 kwietnia 2002 r. lub dniem 16 marca 2013 r.
- 21 Ministero stwierdziło, że dyrektywa 2000/35 oraz dekret ustawodawczy nr 231 z dnia 9 października 2002 r. nie znajdują zastosowania do okoliczności faktycznych sprawy będącej przedmiotem postępowania głównego z tego powodu, że po pierwsze, stosunki łączące strony nie miały charakteru transakcji handlowej, lecz charakter publiczno-prawny, a po drugie, wspomniana dyrektywa oraz wspomniany dekret ustawodawczy nie mają zastosowania do umów zawartych przed dniem 8 sierpnia 2002 r.
- 22 Corte suprema di cassazione twierdzi na wstępie, że art. 12 ust. 6 dekretu z mocą ustawy nr 16/2012 ma zastosowanie do sporu będącego przedmiotem postępowania głównego, gdyż w chwili wejścia w życie wspomnianego dekretu z mocą ustawy obowiązująca stopa procentowa i anatocyzm nie były przedmiotem prawomocnego orzeczenia.

- 23 Sąd odsyłający podnosi w pierwszym rzędzie, że nie można wykluczyć, iż stosunek zlecenia z mocy prawa istniejący między spółdzielniami rolniczymi a państwem w zakresie zarządzania obowiązkowym magazynowaniem stanowi transakcję handlową w rozumieniu dyrektywy 2000/35 i dyrektywy 2011/7.
- 24 Sąd ten stoi w drugim rzędzie na stanowisku, że nie jest oczywiście bezzasadny pogląd nadzorcy sądowego Federconsorzi, iż wspomniane dyrektywy nie pozwalają przyjąć przepisów wykluczających odsetki za opóźnienia w płatnościach mających zastosowanie do stosunków powstałych przed dniem 8 kwietnia 2002 r. lub dniem 16 marca 2013 r. Sąd ten uznaje w związku z powyższym za konieczne dokonanie oceny zgodności art. 12 ust. 6 dekretu z mocą ustawy nr 16/2012 z przepisami prawa Unii.
- 25 W powyższych okolicznościach Corte suprema di cassazione postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:
- „1) Czy stosunek zlecenia z mocy prawa istniejący pomiędzy administracją państwową i spółdzielniami rolniczymi (stosunek, na podstawie którego powstała wierzytelność scedowana następnie przez spółdzielnię na Federconsorzi, a przez nią na jej wierzycieli w ramach postępowania upadłościowego), dotyczącego zaopatrzenia w produkty rolne i ich dystrybucji, wynikający z dekretu ustawodawczego nr 169 z dnia 23 stycznia 1948 r. i z ustawy nr 1294 z dnia 22 grudnia 1957 r. mieści się w zakresie definicji transakcji handlowej określonej w art. 2 dyrektywy 2000/35/WE i art. 2 dyrektywy 2011/7/UE?
- 2) W razie udzielenia na pytanie pierwsze odpowiedzi twierdzącej: czy obowiązek transponowania dyrektyw 2000/35/WE (art. 6 ust. 2) i 2011/7/UE (art. 12 ust. 3), z możliwością utrzymania w mocy korzystniejszych przepisów, oznacza obowiązek niedokonywania zmiany na niekorzyść lub wręcz wykluczenia stopy procentowej za opóźnienia w płatnościach mającej zastosowanie do stosunków już istniejących w momencie wejścia w życie tych dyrektyw?
- 3) W razie udzielenia na pytanie drugie odpowiedzi twierdzącej: czy obowiązek niedokonywania zmiany na niekorzyść stopy procentowej za opóźnienia w płatnościach mającej zastosowanie do stosunków już istniejących należy rozumieć jako mający zastosowanie do jednolitego uregulowania odsetek, przewidującego do pewnego momentu (w wypadku niniejszej sprawy od dnia 31 stycznia 1982 r. do dnia 31 grudnia 1995 r.) przyjęcie pozaustawowej stopy procentowej i kapitalizacji odsetek, choćby tylko rocznej, a nie półrocznej, jak żąda wierzyciel, zaś po upływie tego momentu jedynie zapłatę odsetek ustawowych – poprzez unormowanie, które w świetle okoliczności niniejszego sporu [...] nie jest konieczne niekorzystne dla wierzyciela?
- 4) Czy obowiązek transponowania dyrektyw 2000/35/WE (art. 6) i 2011/7/UE (art. 12), w części, w której w związku z zakazem nadużywania swobody umów na szkodę wierzyciela przewidują one, odpowiednio w art. 3 ust. 3 i w art. 7, nieskuteczność nieuczciwych warunków umowy lub praktyk, oznacza zakaz oddziaływania przez państwo poprzez uregulowania, które wykluczają zapłatę odsetek za opóźnienia w płatnościach, na stosunki, których stroną jest państwo i które istniały w momencie wejścia w życie tych dyrektyw?
- 5) W razie udzielenia na pytanie czwarte odpowiedzi twierdzącej: czy obowiązek nieoddziaływania na istniejące stosunki, których stroną jest państwo, ma zastosowanie do jednolitego uregulowania odsetek, przewidującego do pewnego momentu (w wypadku niniejszej sprawy od dnia 31 stycznia 1982 r. do dnia 31 grudnia 1995 r.) przyjęcie pozaustawowej stopy procentowej i kapitalizacji odsetek, choćby tylko rocznej, a nie półrocznej, jak żąda wierzyciel, zaś po upływie tego momentu jedynie zapłatę odsetek ustawowych – poprzez unormowanie, które w świetle okoliczności niniejszego sporu [...] nie jest konieczne niekorzystne dla wierzyciela?”.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

- 26 Na wstępie należy zaznaczyć, że dekret z mocą ustawy nr 16/2012 został przyjęty w czasie, gdy dyrektywa 2000/35 nadal obowiązywała: po przyjęciu i wejściu w życie dyrektywy 2011/7, lecz przed upływem terminu transpozycji tej ostatniej dyrektywy.
- 27 Ponadto, jak wynika z pkt 15 i 16 niniejszego wyroku, Republika Włoska skorzystała z przysługującego państwom członkowskim na podstawie art. 6 ust. 3 lit. b) dyrektywy 2000/35 uprawnienia do wykluczenia przy transpozycji tej dyrektywy umów zawartych przed dniem 8 sierpnia 2002 r. oraz, po przyjęciu dekretu z mocą ustawy nr 16/2012, skorzystała także z przewidzianego w art. 12 ust. 4 dyrektywy 2011/7 uprawnienia do wykluczenia umów zawartych przed dniem 16 marca 2013 r.
- 28 Tymczasem z postanowienia odsyłającego wynika, że sporne w postępowaniu głównym roszczenie Federconsorzi powstało na gruncie stosunku prawnego zakwalifikowanego przez sąd odsyłający jako zlecenie z mocy prawa, które istniało między państwem włoskim a spółdzielniami rolniczymi aż do 1967 r., przy czym roszczenie to wynikało z przeniesienia wierzytelności przysługujących z tytułu poniesionych w ramach tego zlecenia przed wspomnianą datą przez wyżej wymienione spółdzielnie kosztów na rachunek i w interesie państwa.
- 29 Niemniej sąd odsyłający zmierza do ustalenia, czy z obowiązku transpozycji dyrektywy 2000/35 i dyrektywy 2011/7 oraz z art. 3 ust. 3 i art. 6 pierwszej z wyżej wymienionych dyrektyw oraz z art. 7 i 12 drugiej z wyżej wymienionych dyrektyw wynika, że nieważne są przyjęte przez Republikę Włoską przepisy dekretu z mocą ustawy nr 16/2012, przekształconego w ustawę, które mogą zmienić odsetki od wierzytelności Federconsorzi na niekorzyść tej organizacji.
- 30 W świetle powyższych okoliczności należy uznać, że poprzez pytania od drugiego do piątego, które powinny zostać przeanalizowane łącznie i w pierwszej kolejności, sąd odsyłający zmierza do ustalenia, czy art. 288 akapit trzeci TFUE oraz art. 3 ust. 3 i art. 6 dyrektywy 2000/35, a także art. 7 i 12 dyrektywy 2011/7 należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie temu, by państwo członkowskie, które skorzystało z uprawnienia przewidzianego w art. 6 ust. 3 lit. b) pierwszej z wyżej wymienionych dyrektyw, mogło przed terminem transpozycji drugiej z wyżej wymienionych dyrektyw przyjąć przepisy ustawowe takie jak te będące przedmiotem sporu w postępowaniu głównym, które mogą zmienić na niekorzyść wierzyciela państwa odsetki od wierzytelności przysługującej z tytułu wykonania umowy zawartej przed dniem 8 kwietnia 2002 r.
- 31 W powyższym względzie wystarczy zaznaczyć, że przysługujące państwu członkowskiemu uprawnienie do wykluczenia przy transpozycji dyrektywy 2000/35 umów zawartych przed dniem 8 sierpnia 2002 r., jak uczyniła to Republika Włoska poprzez przyjęcie art. 11 dekretu ustawodawczego nr 231 z dnia 9 października 2002 r., jest przewidziane wprost w art. 6 ust. 3 lit. b) tej dyrektywy i skutkuje, w przypadku skorzystania z niego, brakiem zastosowania *ratione temporis* do tych umów wszystkich przepisów wspomnianej dyrektywy.
- 32 Ponadto nie można w żadnym razie uznać, że zmiana na niekorzyść wierzyciela państwa odsetek od wierzytelności przysługującej z tytułu wykonania umowy zawartej przed dniem 16 marca 2013 r. dokonana aktem ustawowym przyjętym przed terminem transpozycji dyrektywy 2011/7 może poważnie zagrozić osiągnięciu celu wspomnianej dyrektywy (zob. wyrok *Inter-Environnement Wallonie*, C-129/96, EU:C:1997:628, pkt 45), gdyż na podstawie art. 12 ust. 4 wspomnianej dyrektywy państwom członkowskim przysługuje uprawnienie do wykluczenia umów zawartych przed rzeczoną datą, a zatem zainteresowane państwo członkowskie mogło rozważyć skorzystanie z tego uprawnienia.
- 33 W konsekwencji ani z obowiązku transpozycji dyrektywy 2011/7, ani z art. 12 ust. 3 rzeczony dyrektywy pozwalającego państwom członkowskim utrzymać lub wprowadzić w życie przepisy korzystniejsze dla wierzyciela niż przepisy niezbędne do spełnienia wymogów wspomnianej dyrektywy, ani z art. 7 tej samej dyrektywy dotyczącego nieuczciwych porozumień, warunków umów i praktyk, nie

wynika, by państwo członkowskie, które skorzystało z uprawnienia przewidzianego w art. 6 ust. 3 lit. b) dyrektywy 2000/35, nie mogło zmienić na niekorzyść wierzyciela państwa przed terminem transpozycji dyrektywy 2011/7 odsetek od wierzytelności przysługującej z tytułu wykonania umowy zawartej przed dniem 8 sierpnia 2002 r. – bez uszczerbku jednak dla ewentualnie przewidzianej w prawie krajowym możliwości zaskarżenia takiej zmiany.

- 34 Tak więc w sprawie będącej przedmiotem postępowania głównego dyrektywa 2011/7 w żadnym razie nie stanowiła przeszkody w przyjęciu przepisów dekretu z mocą ustawy nr 16/2012, przy założeniu, że stosunek prawny, który istniał między państwem włoskim a spółdzielniami rolniczymi, można zakwalifikować jako „transakcję handlową” w rozumieniu art. 2 wspomnianej dyrektywy, a w związku z tym może on podlegać jej przedmiotowemu zakresowi stosowania.
- 35 W świetle powyższych rozważań należy odpowiedzieć na pytania od drugiego do piątego, że art. 288 akapit trzeci TFUE oraz art. 3 ust. 3 i art. 6 dyrektywy 2000/35, a także art. 7 i 12 dyrektywy 2011/7 powinny być interpretowane w ten sposób, że nie stoją one na przeszkodzie temu, by państwo członkowskie, które skorzystało z uprawnienia przewidzianego w art. 6 ust. 3 lit. b) pierwszej z wyżej wymienionych dyrektyw, mogło przed terminem transpozycji drugiej z wyżej wymienionych dyrektyw przyjąć przepisy ustawowe takie jak te będące przedmiotem sporu w postępowaniu głównym, które mogą zmienić na niekorzyść wierzyciela państwa odsetki od wierzytelności przysługującej z tytułu wykonania umowy zawartej przed dniem 8 sierpnia 2002 r.
- 36 Ze względu na odpowiedź udzieloną na pytania od drugiego do piątego nie ma potrzeby udzielania odpowiedzi na pytanie pierwsze.

W przedmiocie kosztów

- 37 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (ósma izba) orzeka, co następuje:

Artykuł 288 akapit trzeci TFUE oraz art. 3 ust. 3 i art. 6 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2000/35/WE z dnia 29 czerwca 2000 r. w sprawie zwalczania opóźnień w płatnościach w transakcjach handlowych, a także art. 7 i 12 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/7/UE z dnia 16 lutego 2011 r. w sprawie zwalczania opóźnień w płatnościach w transakcjach handlowych powinny być interpretowane w ten sposób, że nie stoją one na przeszkodzie temu, by państwo członkowskie, które skorzystało z uprawnienia przewidzianego w art. 6 ust. 3 lit. b) pierwszej z wyżej wymienionych dyrektyw, mogło przed terminem transpozycji drugiej z wyżej wymienionych dyrektyw przyjąć przepisy ustawowe takie jak te będące przedmiotem sporu w postępowaniu głównym, które mogą zmienić na niekorzyść wierzyciela państwa odsetki od wierzytelności przysługującej z tytułu wykonania umowy zawartej przed dniem 8 sierpnia 2002 r.

Podpisy